

Bioforsk Rapport

Bioforsk Report

Vol. 7 Nr. 151 2012

Skjøtselsplan for kystlynghei

Nordsolvær, Lurøy kommune, Nordland

Maja S. Kvalvik¹, Annette Bär¹ & Marit Dyrhaug²

¹ Bioforsk Nord Tjøtta

² Norsk Landbruksrådgivning Helgeland

<i>Tittel/Title:</i> Skjøtselsplan for kystlynghei – Nordsolvær, Lurøy kommune, Nordland
<i>Forfatter(e)/Author(s):</i> Maja S. Kvalvik, Annette Bär & Marit Dyrhaug

<i>Dato/Date:</i> 29.11.2012	<i>Tilgjengelighet/Availability:</i> Åpen	<i>Prosjekt nr./Project No.:</i> 420217	<i>Saksnr./Archive No.:</i> 2012/462
<i>Rapport nr./Report No.:</i> 7 (151) 2012	<i>ISBN-nr./ISBN-no:</i> 978-82-17-01006-7	<i>Antall sider/Number of pages:</i> 14	<i>Antall vedlegg/Number of appendices:</i> 3

<i>Oppdragsgiver/Employer:</i> Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelinga	<i>Kontaktperson/Contact person:</i> Ingvild Gabrielsen & Kjell Eivind Madsen
---	--

<i>Stikkord/Keywords:</i> Kulturlandskap, kystlynghei, Nordsolvær, skjøtsel	<i>Fagområde/Field of work:</i> Arktisk landbruk og utmark
--	---

<i>Sammendrag:</i> Denne skjøtselsplanen presenterer verdifulle kystlyngheier på Nordsolvær på oppdrag fra beitebruker og Fylkesmannen i Nordland. Skjøtselsplanen baserer seg på kartlegging av vegetasjon knyttet til kystlyngheiene. Planen anbefaler tiltak for restaurering og skjøtsel av verdifulle kystlyngheier på Nordsolvær i form av fortsatt helårsbeite av gammelnorsk sau, samt restaurering av de deler som preges av gjengroing for å reversere gjengroingsprosessen og gjenåpne landskapet.
--

<i>Land/Country:</i>	Norge
<i>Fylke/County:</i>	Nordland
<i>Kommune/Municipality:</i>	Lurøy kommune
<i>Sted/Lokalitet:</i>	Nordsolvær

Godkjent / Approved

Prosjektleder / Project leader

Håkon Sund, avdelingsleder

Annette Bär, forsker

Forord

Denne rapporten beskriver skjøtselsplan for Nordsolvær i samsvar med Faggrunnlag for kystlynghei. Arbeidet er utført på oppdrag fra beitebruker Håvard Johann Reløy og Fylkesmannen i Nordland. Planen for Nordsolvær er en av flere skjøtselsplaner som beskriver driften for samme beitebruker/grunneier, i lag med skjøtselsplaner for Reløya (Kvalvik et al. 2012) og Spjutøya (Kvalvik & Bär 2012). Disse skjøtselsplanene må ses i sammenheng for å få en komplett oversikt over driften.

Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av kystlyngheiområder på Nordsolvær. Generell del (A) er hentet ut fra faggrunnlag for kystlynghei, som angir en mal og retningslinjer for kystlyngheier i Norge generelt, og er således ikke forfattet av undertegnede for denne plan. Avgrensingen av verdifulle kystlyngheiområder er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og nytt faktaark for kystlynghei utformet av John Bjarne Jordal (Jordal 2012). Det er fokusert på de områder som fremdeles har intakte og verdifulle heier, samt de områder som er viktige å skjøtte for et helhetlig landskapsbilde og for en praktisk skjøtsel i form av sauebeite. Planen inkluderer ikke arealer som er såpass gjengrodde at de ikke kan defineres som verdifulle naturtyper. Dette er områder der skogen har tatt over eller holder på å ta over, og restaurering av disse arealene vil kreve store ressurser i en årrekke i både økonomi og arbeidskraft. Lyngbrenning er en god og anbefalt skjøtsel- og restaureringsmetode i kystlyngheier. Imidlertid er det sannsynligvis lite aktuelt med sviing på Nordsolvær og derfor er ikke dette anbefalt i skjøtselsplanen. Skulle dette endre seg kreves ny vurdering av skjøtselstiltak i form av en sviplan.

Takk til beitebruker Håvard Reløy og Fylkesmannen i Nordland for godt samarbeid og for verdifull informasjon til prosjektet.

Tjøtta, 21.11.2012

Maja S. Kvalvik
Bioforsk Nord Tjøtta

Innhold

A. Generell del - kystlynghei	4
Ulike utforminger av kystlynghei	4
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle kystlyngheier	5
B. Spesiell del: Nordsolvær	8
SØKBARE EGENSKAPER	8
OMRÅDEBESKRIVELSE	8
C. Skjøtselsplan	10
Kilder	13
Vedlegg	14

A. Generell del - kystlynghei

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Den ble skapt i de ytterste, oseaniske strøkene langs Norges kyst der klimaet er så mildt at småfe kan gå ute hele året eller det meste av året. Om sommeren beitet også storfe i lyngheia og lyng ble slått til vinterfôr. For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene brent slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en eviggrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som fôrplante om seinhøsten og vinteren. Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og sommerbeite, men særlig starr kan også spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest.

Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strakk seg fra Lofoten til Kristiansand (eller muligens Grimstad). Også på noen få øyer i ytre Oslofjorden finnes det noe lynghei, bl.a. på Hvaler i Østfold. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplanting, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogennedfall utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Artsdatabanken 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei.

Kystlyngheiene er egentlig ikke bare en naturtype, men en landskapstype som utgjøres av åpne arealer med en blanding av heivegetasjon, myr, havstrand, eng og knauser. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlantehavskysten helt ned til Portugal. Også i resten av det europeiske kystlyngheiområdet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligst kystlyngheier og dermed et spesielt forvaltningsansvar for dem. Brann, beite og økologisk variasjon (fuktighet, pH) gir til sammen et stort mangfold av økologiske nisjer i lyngheisystemet, som igjen gir rom for en rekke arter og økotypen spesielt tilpasset bestemte deler av lyngheisyklusen. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt sett artsfattig økosystem, er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også artsmangfoldet med kalkinnholdet i jorda (pH), spesielt de skjøtselsavhengige artene.

Ulike utforminger av kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Naturtyper i Norge (NiN), deler på grunnlag av vannmetning og kalkinnhold inn kystlynghei i seks grunntyper: kalkkysthei, intermedier kysthei og kalkfattig kysthei (dvs. tørrheier) samt kalkfuktigkysthei, intermedier fuktigkysthei og kalkfattig kystfuktighei (dvs. fuktigheier). (www.naturtyper.artsdatabanken.no)

I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, tyttebær, krekling, smyle, kornstarr, tepperot og skrubber vanlig arter i norske kystlyngheier. Fuktigheier skiller seg fra tørrheier ved et framtrædende innslag av fuktigkrevende arter og myrarter som klokkeling, klokkebær, rome og bjønnskjøgg. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedekke.

I det følgende gis det en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i fuktighet og kalkinnhold.

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksesjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, krekling, krypvier, marehalm og sandstarr.

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkeling, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng (NT, nær truet, på Norsk Rødlista, Kålås et al. 2010), som er frostømfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heiblåfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

I nord dvs. fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåttestarr og torvull er også vanlig. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellarter øker, som for eksempel dvergbjørk, rygebær og molte. Tørrhei kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot, engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle kystlyngheier

Skjøtsel

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammel norsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammel norsk sau sees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjømte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsføring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Det er best både for sauene og vegetasjonen om avsviingsområdene ikke er for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauene får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små, så det gjelder å finne en passe balanse. I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område, dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen

begynner å bli gammel ("moden"), dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye, er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Man må sørge for å ha brannslukkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og når det er tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man skaffe profesjonell hjelp, i hvert fall første gangen.

Restaurering

I gammel lynchhei, dvs. lynchhei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lynchheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig "tilskuddsfôr" for sauene. I gammel lynchhei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynchhei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lynch ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå fortere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

Beiting og dyrevelferd

Ved vurdering av områder med kystlynchhei med omsyn til egnethet og kvalitet som beite, må forhold som vegetasjon, mengde og kvalitet av beiteplanter, tilgang på vann, mulighet for å søke ly/skygge m.m. vurderes. Tilgjengelighet med tanke på tilsyn skal også vurderes. Det stilles krav om at det er tilstrekkelig beitegrøde til at dyrenes behov for energi, protein og mineraler dekkes både med hensyn til vedlikeholdsfôr og tilvekst, og at antall dyr i ulike deler av beitesesongen tilpasses beitegrunnet.

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er en hardfør, lett sau som er tilpasset utegangerdrift i store deler av året, eller hele året der og når det er vilkår for det. Krav til beitekvalitet er gjeldende ved hold av gammelnorsk sau og utegangerdrift. Driften skal være tuftet på et opplegg som sikrer god dyrevelferd. Driftsformen helårs utegangerdrift krever godkjenning fra Mattilsynet, og det forutsetter driftsopplegg og tilsyn som tar høyde for situasjoner med behov for tilleggsfôring og ly/enkelt dyrerom.

Ved kombinasjon av område med milde vintre, tilstrekkelig areal og velkjøttet beite med kystlynchhei greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Om nødvendig må tilslipp av vær ordnes slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhegning med ly for nødvendig oppfølging. Vinterbeite til utegangersau må ha tilstrekkelig med lynchhei av god kvalitet. Unge skudd av røsslyng er viktigste vinterbeiteplanta, men tilgang på starr og gras som de finner innimellom m.m. er betydningsfullt for det samlede næringsopptaket om vinteren. Innholdet av protein i fôret er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren, uten at dette er kritisk. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Tilveksten på lam og søyer av gammelnorsk sau ved helårs utegangerdrift i kystlynghei på Vestlandet og Sør-Trøndelag er undersøkt i et forskningsprosjekt. Tilveksten på lammene var høyere i flere av de undersøkte lokalitetene i Trøndelag enn i Hordaland og Sogn og Fjordane. Det kan være flere grunner til dette, bl.a. har god tilgang på grasområder stor betydning for lammenes tilvekst, men også berggrunn og jordsmonn er faktorer som spiller inn. I noen av lokalitetene på Vestlandet ble det gjort undersøkelser der en så på tilveksten både hos lam og sauer i mer oppdelte perioder. Disse registreringene viste at det var liten tilvekst på lam fra sist i august til først i oktober, men at tilveksten på gimrer og søyer var tilfredsstillende og at disse bedret holdet utover høsten.

I Vestlandsfylkene Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal er situasjonen at en god del av villsaualammene fra kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslakting. Disse lammene som ikke er slaktemodne må overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig fôrtilgang og god dyrevelferd. Små sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalet raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med innefôring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og innefôring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten.

Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytting til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tyngre saueraser og stedvis til storfe (sinkyr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på DNs hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

Annen aktuell litteratur

- Haaland, S. 2002. Fem tusen år med flammer; det europeiske lynchheilandskapet. Vigmostad & Bjørke.
- Kaland, P.E. & Vandvik, V. 1998. Kystlynghei. S. 50-60 i: Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) Jordbrukets kulturlandskap, Universitetsforlaget, Oslo.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- Nilsen, L.S. (red.) 2009. Naturen. Populærvitenskapelig tidsskrift. 2009-2: 66-128. Spesialnummer om kystlynghei i Norge.

B. Spesiell del: Nordsolvær

SØKBARE EGENSKAPER									
*Navn på lokaliteten Nordsolvær				*Kommune Lurøy kommune			*Områdenr. 1834/10062		
ID i Naturbase -		*Registrert i felt av: Maja S. Kvalvik					*Dato: 5.7.2012		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) -							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
*Hovednaturtype: % andel Kystlynghei, D07 – 95 % Tilleggsnaturtyper: -				Utforminger: % andel Kalkkysthei, D0711 - 75% Intermediær kystfukthei, D0710 – 10 % Intermediær kysthei, D0709 – 10 %					
*Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)						
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)									
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper:	
< 20 m		God	X	Slått		Torvtekt		Tørr gras-urterik hei – H2 (D0702) Fuktig lynghei – H3 (D0703) Strandeng- og strandsumpvegetasjon – U (G05)	
20 – 50 m	X	Svak		Beite	X	Brenning			
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell			
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
OMRÅDEBESKRIVELSE									
INNLEDNING									
<p>Nordsolvær ble befart 5. juli 2012 i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplan i tråd med Faggrunnlag for kystlynghei (Direktoratet for naturforvaltning 2012). Ved befaring ble naturtyper og vegetasjonstyper kartlagt og avgrenset. Sammen med beitebruker Håvard Johann Reløy ble det i tillegg fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtselsplan. Planen for Nordsolvær er en av flere skjøtselsplaner som beskriver driften for samme beitebruker/grunneier, i lag med skjøtselsplaner for Reløya (Kvalvik et al. 2012a) og Spjutøya (Kvalvik et al. 2012b). Disse skjøtselsplanene må ses i sammenheng for å få en komplett oversikt over driften.</p>									
BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG:									
<p>Nordsolvær ligger rett øst for Sleneset i Lurøy kommune. Lokaliteten ligger på den sørlige delen av øya, og avgrenses av skog nordover. Lokaliteten er fordelt over tre større lyngheiområder, der det sørlige området er størst. Mellom lokaliteten vokser granskog. Ved kartleggingstidspunkt var det ikke mulig å gå over til et antall små skjær og øyer i sør, men ved fjære kan beitedyrene muligens gå over. Derfor er avgrensinga noe usikker i sør. Berggrunnen består i hovedsak av kalkspatmarmor som gir grunnlag for en rik flora og et stort artsmangfold, men også litt amfibolitt i nord. Området ligger i sørboreal vegetasjonssone og sterkt oseanisk vegetasjonsseksjon.</p>									

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER

Hovednaturtypen er kystlynghei, i småskala mosaikk med strandenger. Vegetasjonstypen er artsrik tørr gras- og urterik hei (H2) samt noe fuktig lynghei (H3) nordover. Hele området er i småskala mosaikk med små areal av strandeng- og strandsumpvegetasjon (G05). Utformingene i strandeng- og strandsumpvegetasjonen ble ikke nærmere vurdert under befaringen. På enkelte områder, spesielt i nord, er det svært skrint og berg stikker opp i dagen.

ARTSMANGFOLD:

Lokaliteten er svært artsrik med mange kalkindikatorer, spesielt i sør. I sør finnes mye flekkmarihånd, rynkevier, gulaks, krekling, smårørkvein, røsslyng og gjelkarve. Kalkkrevende arter er blant annet dunhavre, svarttopp, hårstarr, dvergjamne, loppestarr, brudespore og hengeaks. Andre arter som kan nevnes er bergfrue, fjellbakkestjerne, rødsvingel, geitsvingel, gullris og småmarimjelle, marinøkkel, vårmarihand og fjellfrøstjerne. Det midterste lyngheiområdet er middels kalkrikt og nokså ensartet. Her dominerer bjønnskjegg, røsslyng og krekling sammen med noe kornstarr, engfrytle og gulaks. Lengst i nord dominerer krekling, blokkebær og en del røsslyng. Her finnes også gras- og starrarter som gulaks, engrapp, slåtestarr, blåtopp og torvmyrull. Urter vi finner her er mye fjellmarikåpe, en del flekkmarihånd, sveve sp., blåknapp, engfrytle, og tepperot. Einer vokser også på noen plasser.

Lokaliteten er lite gjengrodd med einer og røsslyngen er i god hevd. Lauv- og bartreoppslag som bjørk og sitkagran truer med å komme inn fra skogfeltene i nord. Små lauvoppslag av både bjørk og vier står også spredt i lyngheia enkelte plasser.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

På 50- og 60-tallet ble øya beitet av både kyr og sau, og på 70-tallet av kun sau. Lyngbrenningshistorikk er ikke kjent. Nåværende beitebruker begynte med gammelnorsk sau rundt år 2000, og var ganske kjapt opp i ca. 60 søyer. Antallet dyr har holdt seg nokså stabilt siden da. Søylene helårsbeiter på Nordsolvær. Den aktuelle lokaliteten beites imidlertid først og fremst vinterstid da sauene holder seg nesten utelukkende på nordenden av øya om sommeren. Beitetrykket er godt. Ved sanking drives sauene fra nord til sør og ut på Buøya som ligger sørøst om lokaliteten der sankingsutstyr og pram er lokalisert. De senere år har kratt- og skogutbredelsen økt i lokaliteten, og på resten av øya. Dette fører til problemer ved sanking da passasjer som sauene bruker er dekket av tykk skog, visualisert som område A og B i Figur 1, Vedlegg 1. Lengst i nord står en fritidsbolig.

FREMMEDE ARTER:

Sitkagranskog truer med å komme inn i kystlyngheia fra vest og nordvest. Prakthjelm (lokalt navn blåmunk) vokser ved huset i nord og denne sprer seg.

KULTURMINNER:

En gammel hustuft ligger midt i den sørlige delen av lokaliteten.

SKJØTSEL OG HENSYN

Fortsatt beite med gammelnorsk sau anbefales. Åpning av passasje i skogen i vest har høy prioritet for å lette sauenes tilgang til lokaliteten, ikke bare ved sanking. Rydding og fjerning av sitka og andre treoppslag bør også prioriteres og det bør være et mål å holde nede oppslag av trær nordfra.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP:

Lokaliteten ligger i et område der det er registrert store arealer med verdifull kystlynghei.

VERDIBEGRUNNELSE:

Lokaliteten får verdi B, viktig. Lyngheia i lokaliteten er svært artsrik og røsslyngen er i god hevd, men spredte lauvtrær bidrar til et helhetsinntrykk av middels god hevd. En del av disse kan imidlertid enkelt fjernes. Problemarten einer er så godt som fraværende. Lokaliteten er stor og området er i aktiv bruk med beite hele året av gammelnorsk sau, noe som er med til å gi lokaliteten sin verdi. Fjerning av trær i lokaliteten er viktig for å forhindre gjengroing, og kan på sikt høye lokalitetens verdi.

C. Skjøtselsplan

DATO skjøtselsplan:	UTFORMET AV:		FIRMA:	
21.11.2012	Maja Kvalvik		Bioforsk Nord Tjøtta	
UTM Sone33, 0394057 7362101	Gnr/bnr.	AREAL (nåværende):	AREAL etter evt.restaurering:	Del av verneområde?
	12/1, 12/9 12/3, 12/97, 12/2	297 daa	312 daa	
<p>MÅL:</p> <p>Hovedmål for lokaliteten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bevare kystlyngheiene i god hevd gjennom fortsatt beite av gammelnorsk sau. - Holde landskapet åpent. <p>Konkrete delmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beholde dagens artsinventar og fordeling karakteristisk for kalkrike gras- og urterike heitutmønstre med kalkindikatorarter og orkidéer. - Forhindre gjengroing av lauv- og bartrær. - Arealet av kystlynghei i lokaliteten skal være på dagens nivå. <p>Ev. spesifikke mål for delområde(r):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Åpne opp i områdene A og B (Se Figur 1, Vedlegg 1), slik at sauene har fri passasje fra og til lokaliteten i sørvest. <p>Tilstandsmål arter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bevare røsslyng i god hevd. Det er anbefalt at røsslyngbestanden skal bestå av forskjellige aldersstadier, hovedsakelig i pionerfase (ca. 0-6 år) og i byggefase (ca. 6-15 år). <p>Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fremmede arter som representerer høy risiko for stedegent biologisk mangfold skal være fraværende. - Andelen spredte lauvtrær i lokaliteten skal ikke øke utover dagens areal. 				

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontroll: (Dato)
<p>Generelle tiltak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Helårsbeite av gammelnorsk sau. <p>Beitetrykket er godt i 2012. Beitetrykket i 2012 var 60 søyer fordelt på hele Nordsolvær (ca. 1200 daa). Store deler av Nordsolvær er imidlertid helt eller delvis gjengrodde med gran eller lauvtrær (ca. 200 daa). Den nordlige delen har grasrike arealer som fungerer som sommerbeite, mens aktuell kystlyngheilokalitet fungerer som vinterbeite. Lokaliteten har høy kvalitet som vinterbeite og tilleggsforing i vinterhalvåret bør begrenses til perioder med snødekke.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fjerning og rydding av busker, kratt og skog i og til lokaliteten. 	Årlig	372 daa (totalt)	
<p>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Manuell tynning og rydding av spredte lauvtre- og lauvbuskoppslag i hele lokaliteten. Enkelte trær og busker kan gjerne stå igjen og fungere som «tilskuddsfôr» for sau, men rydding er nødvendig slik at gjengroingen stoppes. - Det bør være et mål å fjerne all sitkagran i lokaliteten. - Fjerne kratt og skog i kanten av lokaliteten i nord. Hindre at trær sprer seg inn i lokaliteten i fremtiden. Dette gjelder spesielt sitkagran, og eventuelle frøplanter av sitka som sprer seg inn i lokaliteten må fjernes. - Manuell fjerning av skog for å forenkle fri passasje for sau inn og ut av lokaliteten (se område A og B, Figur 1, Vedlegg 1). Det kan vurderes om det holder å fjerne de nederste greinene slik at sauene kan passere under trærne. - Hvis samtykke fra grunneier, forhindre at prakthjelm (lokalt navn blåmunk) ved huset i nord sprer seg ytterligere. Prakthjelm kan fjernes ved å dra opp plantene slik at så mye som mulig av rotsystemet følger med. En alternativ metode er å slå ned plantene med ryddesag i god tid før avblomstring 	Fra 2013		
	Fra 2013		
	Fra 2013	Ca. 21 daa	
<p>Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Om mulig er en økning av besetning å anbefale der beitetrykket er altfor svakt, det vil si der hvor gjengroing av busker og trær øker/ikke minker tross rydding. Høyere beitetrykk vil sannsynligvis gjøre at nyskudd av ulike trær holds nede, hvilket gjør at en høyning av antallet søyer i restaureringsfasen er hensiktsmessig. Her kreves oppfølging med vurdering av gjengroingsutbredelsen og eventuelt tiltak. 	Fra 2013		Ved behov
<p>UTSTYRSBEHOV:</p> <p>Utstyr i forbindelse med sinking og transport. Motorsag og evt. ryddesag for fjerning av kratt og trær samt evt. prakthjelm.</p>			

OPPFØLGING:

Skjøtselsplanen skal evalueres innen, x år:

5 år

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper:

-

Tilskudd søkt år:		Søkt til:	Utarbeidelse av skjøtselsplan
Tilskudd tildelt år:	2012	Tildelt fra:	FM

Skjøtselsavtale parter:

ANSVAR:

Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen.

Beitebruker Håvard Johann Reløy utfører tiltak på Nordsolvær

Fylkesmannen i Nordland (miljøvernavdelinga) har ansvaret for oppfølging og veiledning i tråd med faggrunnlag for kystlynghei.

Kilder

Direktoratet for naturforvaltning. (2007). Kartlegging av naturtyper – Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2.utgave 2006 (oppdatert 2007).

Direktoratet for naturforvaltning. (2012). Faggrunnlag for kystlynghei. DN-rapport.

Fremstad, E. (1997). Vegetasjonstyper i Norge. – *NINA temahefte* 12: 279.

Jordal, J. B. (2012). Kystlynghei - verdsetting. (Faktaark for Kystlynghei utformet av John Bjarne Jordal, 15.02.2012).

Kvalvik, M. S. & Bär, A. (2012). Skjøtselsplan for kystlynghei - Spjutøya, Lurøy kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 7 (156).

Kvalvik, M. S., Carlsen, T. H., Dyrhaug, M. & Bär, A. (2012). Skjøtselsplan for kystlynghei - Reløya, Lurøy kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 7(155).

Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. R. (2010). Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge

Vedlegg

Nr	Emne
1.	Ortofoto/kart
2.	Bilder
3.	Artsliste

VEDLEGG 1 - Ortofoto/kart

Figur 1. Oversikt over naturtypeavgrensningen av kystlynghei på Nordsolvær. Lokaliteten består av tre områder. Område A og B viser til restaureringsareal der i hovedsak tykk sitkaskog vokser.

VEDLEGG 2 - Bilder

Bilde 1. Bilde tatt sørover sørøst i lokaliteten, og viser tørr gras-urterike hei (H2) med spredte lauvoppslag. UTM33 0394213Ø 7361850N. Foto: Maja S. Kvalvik.

Bilde 2. Bergfrue er et flott innslag i lokaliteten. Foto: Maja S. Kvalvik.

Bilde 3. Bilde tatt sørøst i lokaliteten, med utsikt nordover mot bebyggelsen. UTM33 0394390Ø 7362165N. Foto: Maja S. Kvalvik.

Bilde 4. Bilde tatt i sørvestlig retning i det midterste lynchheimrådet i lokaliteten. Her dominerer fuktig lynchhei (H3) med mye bjønnskjegg samt noe små vieroppslag. Trær av lauv og bar truer med å komme inn fra nordvest. UTM33 0393981Ø 7362744N. Foto: Maja S. Kvalvik.

Bilde 5. Svært skrinn tørr gras- og urterik heivegetasjon på Hakleppneset i den nordligeste delen av lokaliteten. I bakgrunnen ses tettstedet Sleneset på Straumøya. UTM33 0393677Ø 7362715N. Foto: Maja S. Kvalvik.

Bilde 6. Prakhjelm sprer seg inn i lokaliteten fra nord. UTM33 0393693 7362705. Foto: Maja S. Kvalvik.

VEDLEGG 3 - Artsliste

Bergfrue
Bitterbergknapp
Bjønnskjegg
Blokkebær
Blåklokke
Blåknapp
Blåtopp
Brudespore
Buestarr
Bukkeblad
Dunbjørk
Dunhavre
Duskmyrull
Dvergjamne
Dystarr
Einer
Engfrytle
Enghumleblom
Engkvein
Engrapp
Fjellbakkestjerne
Fjellfrøstjerne
Fjellmarikåpe
Fjellsmelle
Fjelltistel
Flaskestarr
Flekkmarihånd
Forglemmegei sp.
Fuglevikke
Geitsvingel
Gjeldkarve
Gulaks
Gullris
Gåsemure
Hanekam
Harerug
Hengeaks
Hesterumpe
Hvitmaure
Hårstarr
Kattefot
Kjevlestarr
Kornstarr
Krekling
Loppestarr
Marikåpe sp.
Marimjelle sp.
Marinøkkel
Mjødurt
Molte
Myrhatt

Myrmaure
Nyresoleie
Rundskolm
Ryllik
Rynkevier
Rypebær
Rødkløver
Rødsvingel
Røsslyng
Saltsiv
Sitka
Skogstjerne
Skrubber
Slirestarr
Slåtestarr
Slåtestarr
Smyle
Smårørkvein
Stolpestarr
Storengkall
Strandkjempe
Svarttopp
Sølvbunke
Teiebær
Tepperot
Tettegras
Tiriltunge
Torvmyrull
Tusenblad
Vier sp.
Vill-lin
Vårmarihand
Sølvvier
Klubbstarr
Kystmyrklegg
Hestehavre
Slirestarr
Blåstarr
Ljåblom
Sauesvingel
Legeveronika
Karve
Bekkeblom
Engsoleie
Åkersnelle
Følblom
Gulflatbelg
Fiol sp.
Lifiol
Bjønnekam
Saltsivaks